

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчальної роботи

_____ Л.І.Чорний
(підпис) (ініціали, прізвище)

14 лютого 2019 року
М.П.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної СУДОВА ЕКСПЕРТОЛОГІЯ»
для підготовки на другому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня магістр
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право
за денною формою навчання**

м. Хмельницький
2019

ЗМІСТ

			Стор.	
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни		–	2
	1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	–	2
	1.2.	Лекції	–	4
	1.3.	Семінарські заняття	–	5
	1.4.	Самостійна робота студентів	–	11
	1.5.	Індивідуальні завдання	–	13
	1.6.	Підсумковий контроль	–	14
2.	Схема нарахування балів		–	16
3.	Рекомендовані джерела		–	17
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		–	21

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин												
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання						
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі					
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
1.	Загальні положення судової експертології	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
2.	Судово-експертна діяльність та її суб'єкти	8	2	2	-	-	4							
3.	Процесуальні основи і організація проведення судових експертиз	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
4.	Експертна методика як основна категорія судової експертології	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
5.	Природа та характеристика експертного дослідження	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
6.	Висновок експерта та його оцінка. Експертні недоліки і помилки та їх запобігання. Експертна профілактика	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
7.	Судово-почеркознавча експертиза та судово-технічна експертиза документів	10	2	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-
8.	Судова трасологічна експертиза	10	2	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-
9.	Судово-балістична та вибухотехнічна експертизи. Експертиза речовин та матеріалів	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
10.	Судово-економічні експертизи, судова експертиза матеріалів відео і звукозапису, судова експертиза комп'ютерної техніки і програмних продуктів. Судові технічні, технологічні, товарознавчі і автотоварознавчі експертизи	10	2	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-
	Всього годин	90	20	20	-	-	50	-	-	-	-	-	-

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Загальні положення судової експертології	2
1.1.	Генезис судової експертології	
1.2.	Поняття, зміст, предмет, об'єкт, завдання судової експертології	
1.3.	Методи судової експертології	
1.4.	Функції судової експертології	
1.5.	Мова судової експертології	
2.	Судово-експертна діяльність та її суб'єкти	2
2.1.	Загальна характеристика судово-експертної діяльності.	
2.2.	Процес інституалізації судово-експертної діяльності.	
2.3.	Механізм здійснення судово-експертної діяльності.	
2.4.	Поняття та види суб'єктів судово-експертної діяльності	
2.5.	Судові експерти: права, обов'язки, відповідальність	
2.6.	Атестація судового експерта	
3.	Процесуальні основи і організація проведення судових експертиз	2
3.1.	Поняття спеціальних знань та форми їх використання у кримінальному провадженні.	
3.2.	Поняття, природа та сутність судової експертизи	
3.3.	Класифікація судових експертиз.	
4.	Експертна методика як основна категорія судової експертології	2
4.1.	Поняття експертної методики та її сутність	
4.2.	Структура експертної методики, характеристика її складових частин	
4.3.	Види експертних методик та їх загальна характеристика	
4.4.	Функції експертних методик та їх взаємозв'язок	
4.5.	Державна реєстрація експертних методик	
5.	Природа та характеристика експертного дослідження	2
5.1.	Експертне дослідження як процес пізнання.	
5.2.	Принципи експертного дослідження.	
5.3.	Стадії експертного дослідження.	
6.	Висновок експерта та його оцінка. Експертні недоліки і помилки та їх запобігання. Експертна профілактика	2
6.1.	Висновок експерта як джерело судового доказу	
6.2.	Порядок оцінки висновку експерта експертом та слідчим, та його наслідки.	
6.3.	Поняття і природа експертних помилок.	
6.4.	Поняття, завдання і основні принципи експертної профілактики.	
6.5.	Способи фіксації експертної профілактики.	
7.	Судово-почеркознавча експертиза та судово-технічна експертиза документів	2
7.1.	Слідчий огляд документів, його завдання, методи, фіксація результатів	
7.2.	Поняття та наукове обґрунтування судового почеркознавства	
7.3.	Види зразків, вимоги, що пред'являються до них.	
7.4.	Загальні та індивідуальні ознаки почерку.	
7.5.	Питання, які вирішуються почеркознавчою експертизою.	
7.6.	Поняття та предмет техніко-криміналістичного дослідження	

7.7.	документів і його об'єкти. Види криміналістичного дослідження документів.	
8.	Судова трасологічна експертиза	2
8.1.	Поняття, предмет, завдання, наукові засади і система трасології.	
8.2.	Поняття слідів в трасології, їх загальне групування.	
8.3.	Сліди людини (антроскопія), їх види.	
8.4.	Сліди ніг (взуття).	
8.5.	Інші сліди людини: зубів, нігтів, інших частин тіла (губ, носа), одягу.	
8.6.	Поняття, предмет, завдання, наукові засади і система дактилоскопії.	
8.7.	Сліди рук (дактилоскопія).	
9.	Судово-балістична та вибухотехнічна експертизи. Експертиза речовин та матеріалів	2
9.1.	Поняття вогнепальної зброї і слідів її застосування.	
9.2.	Об'єкти судово-балістичних досліджень.	
9.3.	Механізм слідоутворення при пострілі з вогнепальної зброї.	
9.4.	Дослідження вогнепальної зброї і боєприпасів.	
9.5.	Питання, які вирішуються балістичною експертизою.	
9.6.	Дослідження вибухових пристроїв, вибухових речовин, слідів вибуху.	
9.7.	Питання, які вирішуються вибухотехнічною експертизою.	
9.8.	Експертизи нафтопродуктів та паливно-мастильних матеріалів, наркотичних засобів та сильнодіючих речовин, рідин, що містять спирт, металів і сплавів полімерів, пластмас та скла, отруйних речовин подразнюючої дії.	
10.	Судово-економічні експертизи, судова експертиза матеріалів відео і звукозапису, судова експертиза комп'ютерної техніки і програмних продуктів. Судові технічні, технологічні, товарознавчі і автотоварознавчі експертизи	2
10.1.	Судово-економічні експертизи.	
10.2.	Судова експертиза матеріалів відео і звукозапису.	
10.3.	Судова експертиза комп'ютерної техніки і програмних продуктів.	
10.4.	Судова технічна та технологічна експертиза.	
10.5.	Судова товарознавча експертиза.	
10.6.	Автотоварознавча експертиза.	
	Усього	20

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1. Загальні положення судової експертології

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Генезис судової експертології
- 1.2. Поняття, зміст, предмет, об'єкт, завдання судової експертології
- 1.3. Методи судової експертології
- 1.4. Функції судової експертології
- 1.5. Мова судової експертології

Аудиторна письмова робота

Написання завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: судова експертологія, її поняття, зміст та предмет. Основні методи та

функції судової експертології.

Під час семінарського заняття з метою з'ясування природи судової експертології та її місця в системі наук студенти здійснюють розгляд дискусійних питань розмежування поняття експертної та судово-експертної діяльності, досліджують теоретичне підґрунтя для формування судової експертології як окремої галузі науки синтетичної природи.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- історичні відомості про виникнення і використання прийомів виявлення, фіксації, вилучення та дослідження слідів злочинної діяльності;
- вчені, що сприяли становленню і розвитку судових експертиз у світі та на Україні;
- сучасний рівень та тенденції розвитку судових експертиз;

Семінарське заняття 2

Тема 2 Судово-експертна діяльність та її суб'єкти

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Загальна характеристика судово-експертної діяльності.
- 2.2. Процес інституалізації судово-експертної діяльності.
- 2.3. Механізм здійснення судово-експертної діяльності.
- 2.4. Поняття та види суб'єктів судово-експертної діяльності
- 2.5. Судові експерти: права, обов'язки, відповідальність
- 2.6. Атестація судового експерта

Аудиторна письмова робота

Написання завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: судово-експертна діяльність та її законодавче закріплення, суб'єкт судово-експертної діяльності, правовий статус судового експерта, атестація судового експерта.

У процесі самостійної підготовки студенти повинні уявити правові особливості призначення судових експертиз. Слід зрозуміти, коли експертиза призначається обов'язково згідно КПК України, а коли вона може бути замінена іншою слідчою дією. Необхідно знати процесуальні види судових експертиз, тобто, що таке додаткова, повторна, комісійна, комплексна експертизи, які підстави їх призначення і які експерти мають право їх проводити.

Після з'ясування попереднього питання слід розглянути сучасну класифікацію судових експертиз згідно зі спеціальними знаннями. Ієрархія судових експертиз будується відповідно принципу розподілу експертиз на класи, роди, види та підвиди.

Слід висвітлити, які права і обов'язки має судовий експерт, яку він несе відповідальність, яка обізнана особа не має права бути судовим експертом за кримінально-процесуальним законодавством та відомчими документами.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- структура і функції судово-експертної діяльності;
- правові основи судово-експертної діяльності;
- система нормативно-правової бази і правовідносини суб'єктів судово-експертної діяльності;
- вчення про суб'єктів правовідносин, що виникають при здійсненні судово-експертної діяльності;
- проблеми організації процесуальних і не процесуальних прав і обов'язків суб'єктів судово-експертної діяльності.

Семінарське заняття 3

Тема 3. Процесуальні основи і організація проведення судових експертиз

Питання для усного опитування та дискусії

- 3.1. Поняття спеціальних знань та форми їх використання у кримінальному провадженні.
- 3.2. Поняття, природа та сутність судової експертизи
- 3.3. Класифікація судових експертиз.

Аудиторна письмова робота

Написання завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: кримінальне провадження, судова експертиза, види судових експертиз.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- правові основи призначення судових експертиз;
- вимоги закону до призначення та проведення експертизи;
- межі питань, щодо яких може бути призначена експертиза;
- формулювання питань експерту;
- тактика підготовки та призначення судової експертизи.

Семінарське заняття 4

Тема 4. Експертна методика як основна категорія судової експертології

Питання для усного опитування та дискусії

- 4.1. Поняття експертної методики та її сутність
- 4.2. Структура експертної методики, характеристика її складових частин
- 4.3. Види експертних методик та їх загальна характеристика
- 4.4. Функції експертних методик та їх взаємозв'язок
- 4.5. Державна реєстрація експертних методик

Аудиторна письмова робота

Написання завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: експертна методика, види та функції експертних методик.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- місце і роль методики у системі категорій загальної теорії та практики судової експертизи;
- види експертних методик;
- загальна методика та її взаємозв'язок із теорією та методологією судової експертизи; окрема методика різних видів судових експертиз. Спеціальна методика;
- поняття та взаємозв'язок “експертної технології”, “експертного алгоритму” та “експертної методики”;
- структура експертної методики та характеристика її елементів;
- система, класифікація та характеристика методів експертних досліджень;
- співвідношення методів науки криміналістики та методів експертних досліджень;
- проблема паспортизації та сертифікації експертних методик;
- узагальнення експертної практики як джерело розробки засобів, прийомів та методик експертних досліджень.

Семінарське заняття 5

Тема 5. Природа та характеристика експертного дослідження

Питання для усного опитування та дискусії

- 5.1. Експертне дослідження як процес пізнання.
- 5.2. Принципи експертного дослідження.
- 5.3. Стадії експертного дослідження.

Аудиторна письмова робота

Написання завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: експертне дослідження, принципи експертного дослідження, висновок експерта, експертна помилка.

Семінарське заняття 6

Тема 6. Висновок експерта та його оцінка. Експертні недоліки і помилки та їх запобігання. Експертна профілактика

Питання для усного опитування та дискусії

- 6.1. Висновок експерта як джерело судового доказу
- 6.2. Порядок оцінки висновку експерта експертом та слідчим, та його наслідки.
- 6.3. Поняття і природа експертних помилок.
- 6.4. Поняття, завдання і основні принципи експертної профілактики.
- 6.5. Способи фіксації експертної профілактики.

Аудиторна письмова робота

Написання завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: оцінка висновку, експертна помилка, експертна профілактика.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- ілюстративний матеріал висновку;
- особливості структури висновку при проведенні експертизи кількома експертами однієї спеціальності;
- види висновків експертів;
- оцінка висновку експерта слідчим, судом та використання експертних даних у розкритті та розслідуванні злочинів;
- довідка спеціаліста. Її структура, правила складання;
- проблема використання у кримінальному судочинстві висновків альтернативної експертизи;
- контроль за виконанням експертиз.
- класифікація експертних помилок;
- причини та шляхи усунення експертних помилок.

Семінарське заняття 7

Тема 7. Судово-почеркознавча експертиза та судово-технічна експертиза документів

Питання для усного опитування та дискусії

- 7.1. Слідчий огляд документів, його завдання, методи, фіксація результатів
- 7.2. Поняття та наукове обґрунтування судового почеркознавства
- 7.3. Види зразків, вимоги, що пред'являються до них.
- 7.4. Загальні та індивідуальні ознаки почерку.
- 7.5. Питання, які вирішуються почеркознавчою експертизою.

- 7.6. Поняття та предмет техніко-криміналістичного дослідження документів і його об'єкти.
- 7.7. Види криміналістичного дослідження документів.

Аудиторна письмова робота

Написання завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: документ, почерк, почеркознавство, зразки почерку, почеркознавча експертиза, техніко-криміналістичне дослідження.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- основні способи зміни змісту документу;
- методи виявлення факту та способів внесення змін до змісту документу;
- питання, які вирішуються техніко-криміналістичною експертизою документів.

Семінарське заняття 8

Тема 8. Судова трасологічна експертиза

Питання для усного опитування та дискусії

- 8.1. Поняття, предмет, завдання, наукові засади і система трасології. Поняття слідів
- 8.2. в трасології, їх загальне групування.
- 8.3. Сліди людини (антроскопія), їх види.
- 8.4. Сліди ніг (взуття).
- 8.5. Інші сліди людини: зубів, нігтів, інших частин тіла (губ, носа), одягу.
- 8.6. Поняття, предмет, завдання, наукові засади і система дактилоскопії.
- 8.7. Сліди рук (дактилоскопія).

Аудиторна письмова робота

Написання завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: трасологія, слід, групування слідів, антроскопія, дактилоскопія.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- типи і види папілярних узорів пальців рук;
- властивості папілярних узорів пальців рук і інших частин шкіряного покриву людини;
- питання, вирішувані при дослідженні слідів папілярних візерунків;
- методика ідентифікаційного дослідження слідів рук.

Семінарське заняття 9

Тема 9. Судово-балістична та вибухотехнічна експертизи. Судова експертиза матеріалів і речовин

Питання для усного опитування та дискусії

- 9.1. Поняття вогнепальної зброї і слідів її застосування.
- 9.2. Об'єкти судово-балістичних досліджень.
- 9.3. Механізм слідоутворення при пострілі з вогнепальної зброї.
- 9.4. Дослідження вогнепальної зброї і боєприпасів.
- 9.5. Питання, які вирішуються балістичною експертизою.
- 9.6. Дослідження вибухових пристроїв, вибухових речовин, слідів вибуху.
- 9.7. Питання, які вирішуються вибухотехнічною експертизою.
- 9.8. Експертизи нафтопродуктів та паливно-мастильних матеріалів, наркотичних засобів та сильнодіючих речовин, рідин, що містять спирт, металів і сплавів полімерів, пластмас та скла, отруйних речовин подразнюючої дії.

Аудиторна письмова робота

Написання завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: вогнепальна зброя, слідоутворення, калібр, боеприпас, балістична експертиза, вибуховий пристрій, вибухова речовина, вибухотехнічна експертиза.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- дослідження вогнепальної зброї та бойових припасів до неї;
- дослідження слідів зброї, слідів пострілу та ситуаційних обставин пострілу;
- дослідження холодної зброї;
- дослідження зброї з некінетичним принципом ураження;
- дослідження гранатометів та ствольної артилерійської зброї;
- дослідження ракетно-реактивної зброї.
- групи завдань, орієнтовні питання, об'єкти і рекомендації, яких необхідно дотримуватися при відборі і підготовці об'єктів на експертизу нафтопродуктів та паливно-мастильних матеріалів;
- предмет, об'єкти, завдання і орієнтовні питання експертизи наркотичних засобів та сильнодіючих речовин;
- предмет, об'єкти, головні завдання, орієнтовні питання експертизи рідин, що містять спирт;
- предмет, завдання, об'єкти, орієнтовні питання і методи дослідження металів і сплавів;
- предмет, об'єкти, завдання, орієнтовні питання експертизи полімерів, пластмас та скла;
- об'єкти, завдання, орієнтовні питання, методи дослідження отруйних речовин подразнюючої дії.

Семінарське заняття 10

Тема 10. Судово-економічні експертизи, судова експертиза матеріалів відео і звукозапису, судова експертиза комп'ютерної техніки і програмних продуктів.

Судові технічні, технологічні, товарознавчі і автотоварознавчі експертизи

Питання для усного опитування та дискусії

- 10.1. Судово-економічні експертизи.
- 10.2. Судова експертиза матеріалів відео і звукозапису.
- 10.3. Судова експертиза комп'ютерної техніки і програмних продуктів.
- 10.4. Судова технічна та технологічна експертиза.
- 10.5. Судова товарознавча експертиза.
- 10.6. Автотоварознавча експертиза.

Аудиторна письмова робота

Написання завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: судово-економічна експертиза, фінансова звітність, відео, звукозапис, комп'ютерна техніка, програмне забезпечення, товар.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- якісні характеристики товару;
- податковий облік на підприємстві;
- головні завдання, орієнтовні питання, об'єкти технологічної експертизи;
- головні завдання, орієнтовні питання, об'єкти товарознавчої експертизи;

- завдання, орієнтовні питання, об'єкти автотоварознавчої експертизи.

1.4. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента є однією з форм оволодіння матеріалом із навчальної дисципліни «Судова експертологія». Виконання самостійної роботи дозволяє студентам розвивати самостійне мислення, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опанувати практичні навички.

Самостійна робота із навчальної дисципліни «Судова експертологія» складається з двох окремих завдань: письмових робіт по 10 темах та одного індивідуального завдання, обраного за темою наукової роботи. Письмова робота та індивідуальне завдання виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи навчальним планом.

Студенти виконують письмову роботу та індивідуальне завдання самостійно з одержанням необхідних консультацій від науково-педагогічного працівника протягом семестру. Форма контролю – перевірка письмових робіт та заслуховування доповіді за темою наукової роботи. Питання письмової роботи виносяться на підсумковий семестровий контроль.

Тема 1. Загальні положення судової експертології

Питання для самостійної роботи

1. Історичні відомості про виникнення і використання прийомів виявлення, фіксації, вилучення та дослідження слідів злочинної діяльності.
2. Історія виникнення, основні етапи формування судових експертиз. Вчені, що сприяли становленню і розвитку судових експертиз у світі та на Україні.
3. Сучасний рівень та тенденції розвитку судових експертиз.
4. Історія виникнення та розвитку експертних установ в Україні. Юридичні вузи в Україні. Відомі українські експерти-криміналісти.
5. Міжнародна координація у розвитку і реалізації засобів та методів боротьби зі злочинністю.

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення провести структурний аналіз виникнення судової експертології. Ознайомитись з існуючими аналітичними дослідженнями, матеріалами іноземного видавництва та іншими документами, що мають відношення до судової експертології, записати коротку анотацію до трьох з них, що найбільше зацікавили Вас;

Тема 2. Судово-експертна діяльність та її суб'єкти

Питання для самостійної роботи

1. Організаційні основи судово-експертної діяльності за кордоном.

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу, інформацію з інтернет-публікацій за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення сформулювати інформацію про особливості судово-експертної діяльності в іноземній державі, на Ваш вибір. Записати ключові моменти. Проаналізувати та скласти порівняльну характеристику організаційних основ судово-експертної діяльності за кордоном та в Україні (у вигляді таблиці).

Тема 3. Процесуальні основи і організація проведення судових експертиз

Питання для самостійної роботи

1. Експертні служби МВС України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України.
2. Експертні установи Хмельницької області.

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення описати структуру організації експертної діяльності в Україні та Хмельницькій області, зокрема.

Тема 4. Експертна методика як основна категорія судової експертології

Питання для самостійної роботи

1. Види експертних методик.
2. Загальна методика та її взаємозв'язок із теорією та методологією судової експертизи.
3. Окрема методика різних видів судових експертиз.
4. Спеціальна методика.

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу та нормативну базу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення описати коротко одну з загальних, окремих та спеціальних методик на Ваш вибір.

Тема 5. Природа та характеристика експертного дослідження

Питання для самостійної роботи

1. Ілюстративний матеріал висновку. Особливості структури висновку при проведенні експертизи кількома експертами однієї спеціальності. Види висновків експертів.
2. Оцінка висновку експерта слідчим, судом та використання експертних даних у розкритті та розслідуванні злочинів.
3. Довідка спеціаліста. Її структура, правила складання.
4. Проблема використання у кримінальному судочинстві висновків альтернативної експертизи.
5. Контроль за виконанням експертиз. Рецензування висновків експертиз.

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення представити короткий опис по кожному питанню.

Тема 6. Висновок експерта та його оцінка. Експертні недоліки і помилки та їх запобігання. Експертна профілактика

Питання для самостійної роботи

1. Види відповідальності судового експерта.
2. Види експертних помилок.

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення скласти схему юридичних наслідків для експерта, в залежності від виду експертної помилки.

Тема 7. Судово-почеркознавча експертиза та судово-технічна експертиза документів

Питання для самостійної роботи

1. Основні способи зміни змісту документу.
2. Методи виявлення факту та способів внесення змін до змісту документу.

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацюйте літературу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення опишіть, які нові способи зміни змісту документу з'явилися в останній час та за допомогою яких методів їх можна виявити?

Тема 8. Судова трасологічна експертиза

Питання для самостійної роботи

1. Питання, що вирішуються вивченням слідів в ході слідчих дій, попередніми дослідженнями, експертизами. Підготовка матеріалів для провадження експертних досліджень слідів.
2. Сліди знарядь, інструментів, виробничих механізмів (механоскопія).
3. Сліди транспортних засобів. Види транспортних слідів.
4. Сліди тварин.
5. Методика неідентифікаційного дослідження слідів рук.
6. Пореджеоскопічна експертиза.

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацюйте літературу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення опишіть кожне питання?

Тема 9. Судово-балістична та вибухотехнічна експертизи. Експертиза речовин та матеріалів

Питання для самостійної роботи

1. Предмет, об'єкти, завдання і орієнтовні питання експертизи наркотичних засобів та сильнодіючих речовин
2. Предмет, об'єкти, головні завдання, орієнтовні питання експертизи рідин, що містять спирт
3. Предмет, завдання, об'єкти, орієнтовні питання і методи дослідження металів і сплавів
4. Предмет, об'єкти, завдання, орієнтовні питання експертизи полімерів, пластмас та скла
5. Об'єкти, завдання, орієнтовні питання, методи дослідження отруйних речовин подразнюючої дії

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацюйте літературу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення опишіть кожен вид експертизи. Результат оформіть у вигляді таблиці.

Тема 10. Судово-економічні експертизи, судова експертиза матеріалів відео і звукозапису, судова експертиза комп'ютерної техніки і програмних продуктів.

Судові технічні, технологічні, товарознавчі і автотоварознавчі експертизи

Питання для самостійної роботи

1. Головні завдання, орієнтовні питання, об'єкти технологічної експертизи
2. Головні завдання, орієнтовні питання, об'єкти товарознавчої експертизи
3. Завдання, орієнтовні питання, об'єкти автотоварознавчої експертизи
4. Судова експертиза комп'ютерної техніки і програмних матеріалів. Судово-психологічна експертиза.

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацюйте літературу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення опишіть кожен вид експертизи. Результат оформіть у вигляді таблиці.

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) студента денної форми навчання за тематикою навчальної дисципліни «Соціальна економіка» виконується у вигляді наукової роботи у межах годин, відведених для самостійної роботи.

1.5.1. Темі наукових робіт

1. Передумови формування судової експертології. Наукові основи судової експертології.

2. Поняття судової експертології. Місце судової експертології в системі наукових знань.
3. Історія становлення та сучасний стан судової експертології в Україні.
4. Поняття загальної теорії судової експертології.
5. Завдання судової експертології. Класифікація експертних завдань.
6. Об'єкт та Предмет судової експертології.
7. Поняття методу судової експертизи. Класифікація методів судової експертології.
8. Загальнонаукова природа ідентифікації. Поняття криміналістичної ідентифікації.
9. Загальні принципи методики експертного ідентифікаційного дослідження.
10. Значення криміналістичної ідентифікації для судової експертології.
11. Класифікація об'єктів криміналістичної ідентифікації, ідентифікація багаточисельних об'єктів (цілого по частинах).
12. Окремі вчення в структурі судової експертології. Різновиди окремих вчень.
13. Постанова про призначення почеркознавчої експертизи.
14. Постанова про призначення технічної експертизи документів.
15. Постанова про призначення дактилоскопічної експертизи.
16. Постанова про призначення трасологічної експертизи.
17. Постанова про призначення експертизи холодної зброї.
18. Постанова про призначення балістичної експертизи;
19. Постанова про призначення хімічної експертизи;
20. Постанова про призначення комплексного дослідження транспортних засобів та документів, що їх супроводжують;
21. Постанова про призначення товарознавчої експертизи;
22. Постанова про призначення вибухотехнічної експертизи;
23. Постанова про призначення транспортно-трасологічної експертизи.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі екзамена.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Генезис судової експертології
2. Поняття, зміст, предмет, об'єкт, завдання судової експертології
3. Методи судової експертології
4. Функції судової експертології
5. Мова судової експертології
6. Загальна характеристика судово-експертної діяльності.
7. Процес інституалізації судово-експертної діяльності.
8. Механізм здійснення судово-експертної діяльності.
9. Поняття та види суб'єктів судово-експертної діяльності
10. Судові експерти: права, обов'язки, відповідальність
11. Атестація судового експерта
12. Поняття спеціальних знань та форми їх використання у кримінальному провадженні.
13. Поняття, природа та сутність судової експертизи
14. Класифікація судових експертиз.
15. Поняття експертної методики та її сутність
16. Структура експертної методики, характеристика її складових частин
17. Види експертних методик та їх загальна характеристика
18. Функції експертних методик та їх взаємозв'язок
19. Державна реєстрація експертних методик
20. Експертне дослідження як процес пізнання.
21. Принципи експертного дослідження.
22. Стадії експертного дослідження.

23. Експертні помилки і їх попередження.
24. Порядок оцінки висновку експерта експертом та слідчим, та його наслідки.
25. Поняття і природа експертних помилок.
26. Поняття, завдання і основні принципи експертної профілактики.
27. Способи фіксації експертної профілактики.
28. Слідчий огляд документів, його завдання, методи, фіксація результатів
29. Поняття та наукове обґрунтування судового почеркознавства
30. Види зразків, вимоги, що пред'являються до них.
31. Загальні та індивідуальні ознаки почерку.
32. Питання, які вирішуються почеркознавчою експертизою.
33. Поняття та предмет техніко-криміналістичного дослідження документів і його об'єкти.
34. Види криміналістичного дослідження документів.
35. Поняття, предмет, завдання, наукові засади і система трасології. Поняття слідів в трасології, їх загальне групування.
36. Сліди людини (антроскопія), їх види.
37. Сліди ніг (взуття).
38. Інші сліди людини: зубів, нігтів, інших частин тіла (губ, носа), одягу.
39. Поняття, предмет, завдання, наукові засади і система дактилоскопії.
40. Сліди рук (дактилоскопія).
41. Поняття вогнепальної зброї і слідів її застосування.
42. Об'єкти судово-балістичних досліджень.
43. Механізм слідоутворення при пострілі з вогнепальної зброї.
44. Дослідження вогнепальної зброї і боєприпасів.
45. Питання, які вирішуються балістичною експертизою.
46. Дослідження вибухових пристроїв, вибухових речовин, слідів вибуху.
47. Питання, які вирішуються вибухотехнічною експертизою.
48. Експертизи нафтопродуктів та паливно-мастильних матеріалів, наркотичних засобів та сильнодіючих речовин, рідин, що містять спирт, металів і сплавів
49. полімерів, пластмас та скла, отруйних речовин подразнюючої дії.
50. Судово-економічні експертизи.
51. Судова експертиза матеріалів відео і звукозапису.
52. Судова експертиза комп'ютерної техніки і програмних продуктів.
53. Судова технічна та технологічна експертиза.
54. Судова товарознавча експертиза.
55. Автотоварознавча експертиза.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

Рис. 2.1. Схема нарахування балів студентам за результатами навчання

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 10 лекційних занять за денною формою навчання.

Таблиця 2.1

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Денна	10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 10 семінарських занять за денною формою навчання.

Отже, рівень знань студентів під час семінарських занять може оцінюватися кількістю балів у таких межах:

№ з/п	Рівень знань студентів	Кількість семінарських занять відповідно до навчального плану
		10 занять

1.	Високий (творчий)	90-100 %	5,0-5,5
2.	Достатній (конструктивно-варіативний)	82-89 %	4,5
		74-81 %	4,0
3.	Середній (репродуктивний)	64-73 %	3,5
		60-63 %	3,5
4.	Низький (рецептивно-продуктивний)	35-59 %	2,0
		0-34 %	0,0-1,5

6.4. Кількість балів, яка нараховується за різні види індивідуальних завдань, залежить від їхнього обсягу та складності, але не може бути більше 6-8 балів для індивідуальних завдань та 10-12 балів для індивідуальних навчально-дослідних завдань.

2.5. За семестровий контроль, що проводиться у формі екзамену з навчальної дисципліни «Судова експертологія», студент може максимально одержати 30 балів. Шкала визначення кількості балів та критерії оцінювання знань студентів за результатами семестрового контролю, подана у табл. 4.6 підпункту 4.5.1 Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

Перерозподіл балів, в межах максимально можливого одержання їх кількості за надані студентами відповіді в усній та письмовій формі на питання екзаменаційного білета відповідно, наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Розподіл балів для семестрового контролю з навчальної дисципліни «Судова експертологія»

№ з/п	Алгоритм нарахування балів	Номер питань (завдання) екзаменаційного білета			Разом балів
		1	2	3	
1.	Максимальна кількість балів за усну відповідь на кожне питання залікового білета	-	-	10,0	10,0
2.	Максимальна кількість балів за письмову відповідь на письмові завдання	10,0	10,0		20,0
	Усього балів	10,0	10,0	10,0	30,0

3. Рекомендовані джерела

3.1. Основні джерела

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.

2. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038–XII [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

3. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах» № 8 від 30.05.1998 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-97>

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651–VI

[Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

5. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618–IV [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

6. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747–IV [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

7. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз / Затв. наказом Міністерства юстиції України від 8.10.1998р. №53/5 (із змінами і доповненнями) // Систематичне зібрання чинного законодавства України. – 2006. – № 3. – Ст. 1945.

8. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи. Затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.95 р. № 6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95>.

9. Аверьянова Т. В. Судебная экспертиза: курс общей теории / Т.В. Аверьянова. – М., 2006.

10. Бараняк В.М., Сибірна Р.І. Судові експертизи: курс лекцій / В.М. Бараняк, Р.І. Сибірна. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. – 168 с.

11. Біленчук П. Д. Проведення судових експертиз: Довідник. / П.Д. Біленчук, М.И. Курко, С.М. Стахівський. – К., 1995.

12. Бурков И. В. Заключение эксперта как вид доказательств. / И.В. Бурков, А.В. Мурзинов – М., 2001.

13. Винберг А.И. Судебная экспертология. Общетеоретические и методологические проблемы судебных экспертиз: учеб. пособ. / А.И. Винберг, Т.Н. Малаховская. – Волгоград: НИиРИО ВШ МВД СССР, 1979. – 183 с.

14. Гончаренко, В. Г. Експертизи у судовій практиці [Текст] : наук.-практ. посіб. / В. Г. Гончаренко. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 400 с.

15. Зинин А. М. Введение в судебную экспертизу. / А.М. Зинин, Г.Г. Омелянюк, А.В. Пахомов – М., 2002.

16. Зинин А. М. Судебная экспертиза: Учебник. / А.М. Зинин, Н.П. Майлис – М., 2002.

17. Клименко Н.І. Судова експертологія. Курс лекцій / Н.І. Клименко. – К.: Ін Юре, 2007. – 521 с.

18. Клименко Н. І. Загальна теорія судової експертології: поняття і місце в системі наукового знання / Н. І. Клименко // Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії (економіка, право). Вип.(2), 2013 – С. 101- 106

19. Кожевников Г. К. Судебные экспертизы. Сборник вопросов. / Г.К. Кожевников, Т.В. Каткова. – Харьков, 2002.

20. Кофанов А.В. Судова експертологія : Курс лекцій / А.В. Кофанов, О.Г. Волошин, О.В. Літвінова, В.В. Індюкова. – К. : Три К, 2010. – 240 с.

21. Кофанов А.В. Теоретичні основи судових експертиз : Курс лекцій / А.В. Кофанов, О.Г. Волошин, О.В. Літвінова. – К. : КНУВС, 2010. – 272 с.

22. Макаренко Е. І. Експертизи на досудовому слідстві: Навчальний посібник / Е.І. Макаренко, О.В. Негодченко, В.М. Тертишник. – Дніпропетровськ, 2001.

23. Прасолова Э. М. Теория и практика криминалистической экспертизы / Э. М. Прасолова. – М., 1985.

24. Проект закону про судово-експертну діяльність (текст) [Електронний ресурс] Газета “Закон і Бізнес”. – URL : http://zib.com.ua/ua/print/37641-proekt_zakonu_pro_sudovo-ekspertnu_diyalnist_tekst.html.

25. Россинская Е.Р. Судебная экспертиза в уголовном, гражданском, арбитражном процессе / Е.Р. Россинская. – М., 1996.
26. Садченко О.О. Призначення судової експертизи у кримінальному провадженні : навчальний посібник / О.О. Садченко. – К.: Пульсар, 2013. – 238 с.
27. Сегай М.Я. Судова експертологія: Курс лекцій: навчальний посібник / М.Я. Сегай. – К., 2007. – 528 с.
28. Сегай М.Я. Судебная экспертиза материальных следов-отображений (проблемы методологии) / М.Я. Сегай, В.К. Стринжа – К., 1997.
29. Сибірна Р.І., Бараняк В.М., Бурій О.А., Пряхін Є.В., Дуфенюк О.М., Безхлібник Р.М., Марко С.І. Судова експертологія у кримінальному судочинстві: Посібник для працівників підрозділів дізнання та досудового слідства органів внутрішніх справ. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2008. – 88 с.
30. Стрілець Г. О. Генезис системи судово-експертних установ в Україні та напрямки їх діяльності [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Стрілець Галина Олександрівна. – К., 2009. – 224 арк.
31. Судова експертиза у кримінальному процесі : навчально-практичний посібник / О.О. Садченко, Н.Д. Ковтун, С.М. Соловей, О.В. Шевченко. – К.: Укр. ДГРІ, 2013 – 233 с.
32. Ткаченко Н. М. Використання спеціальних знань відповідно до нового Кримінального процесуального кодексу України Н. М. Ткаченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0003323-13>
33. Филькова О.Н. Справочник эксперта-криминалиста. – М., 2001.
34. Щербаковский М. Г. Судебные экспертизы: назначение, производство, использование: Учебно-практ. пособие. – Х., 2005.
35. Щербаковский М. Г. Нормативне регулювання використання спеціальних знань у новому Кримінальному процесуальному кодексі України [Текст] / М. Г. Щербаковский, С. О. Торопов // Право і безпека. – 2012. – № 4. — С. 209–213.
36. Эйсман А.А. Экспертология в системе научного звания / А.А. Эйсман // Экспертные задачи и пути их решения в свете НТР: сб. науч. тр. ВНИИСЭ. – М.: ВНИИСЭ, 1980. – С. 65–72.

3.2. Допоміжні джерела

37. Аленін Ю. П. Прийняття процесуальних рішень за новим кримінальним процесуальним законодавством України: [навч.-метод. посібник] / Ю. П. Аленін, В. Г. Пожар, І. В. Гловюк та ін. – Одеса: Фенікс, 2012. – 138 с.
38. Арешонков В. В. Проблеми призначення та проведення комплексних експертиз під час досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень [Електронний ресурс] / В. В. Арешонков // Юридична психологія. – 2015. – № 1. – С. 90-100. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urpp_2015_1_11
39. Белкин А. Р. Теория доказывания [Текст] : научн.–метод. пособ. / А. Р. Белкин. – М. : НОРМА, 1999. – 257 с.
40. Берназ В. Д. Рішення слідчого (криміналістичний, процесуальний та психологічний аспекти): [монографія] / В. Д. Берназ, С. М. Смоков. – Одеса: Вид-во Одеського юрид. ін-ту НУВС, 2005. – 151 с.
41. Бичкова С. С. Деякі питання правового регулювання комплексної та комісійної експертиз [Текст] / С. С. Бичкова // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. – 2002. — № 1. – С. 262–269.

42. Бордюгов Л. Г. Проблеми проведення комплексних судових експертиз / Л. Г. Бордюгов // Образование и наука XXI века — 2010 [Электронный ресурс] Education and Science. — URL : http://www.rusnauka.com/28_OINXXI_2010/Pravo/72380.doc.htm.

43. Гончаренко В.Г. Спеціальні знання: генезис, предмет, рівні, форми використання в доказуванні / В.Г. Гончаренко, В.В. Курдюков, К.В. Легких // Вісник Академії адвокатури України, 2007. - Число 2 (9). - С. 22-34.

44. Гора І.В. Проблеми використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві України/ І.В. Гора // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 209-214.

45. Джафарова М. В. Окремі види експертиз в адміністративному судочинстві України [Текст] / М. В. Джафарова // Право і безпека. – 2013. – № 1. — С. 57–61.

46. Калюга К.В. До проблеми призначення судових експертиз в умовах нового процесуального законодавства / К.В. Калюга // Кримінальний процесуальний кодекс України: перші проблеми та здобутки: зб. матер. круглого столу, 20 листоп. 2013 р. – Запоріжжя: 2013. – С. 33–35.

47. Ковальов В. В. Взаємодія слідчого з працівниками експертної служби МВС України [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 “Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза” / В. В. Ковальов. – К., 2008. – 20 с.

48. Кравчук О. В. Порядок призначення судових експертиз у сфері інтелектуальної власності за новим Кримінальним процесуальним кодексом України [Електронний ресурс] / О. В. Кравчук, Ю. В. Циганюк // Криміналістичний вісник. - 2013. - № 2. - С. 34-45. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krvis_2013_2_7

49. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. – Т. 2 / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий, Ю. М. Дьомін та ін.; За заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х.: Право, 2012. – 664 с.

50. Куриленко Д. В. Щодо рівності сторін кримінального провадження у залученні судового експерта [Електронний ресурс] / Д. В. Куриленко // Право і Безпека. - 2016. - № 1. - С. 108-112. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2016_1_23

51. Кучинська О.П. Кримінально-процесуальні документи: Досудове та судове провадження / О.П. Кучинська. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 384 с.

52. Легких К.В. Отримання стороною захисту для експертного дослідження зразків, які знаходяться в матеріалах кримінального провадження / К.В. Легких// Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С. 196-200.

53. Практичний коментар – роз’яснення до Кримінального процесуального кодексу України. Зразки процесуальних документів у кримінальному провадженні / Я. О. Васильчук, Л. А. Грабовський, А. В. Григоренко та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 720 с.

54. Сімакова-Єфремян Е. Б. Науково-методичні проблеми комплексних судово-експертних досліджень / Е. Б. Сімакова-Єфремян // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. — Х. : Право, 2009. — Вип. 9. – С. 185–195.

55. Тимофеєнко С. А. Ознаки комплексної судової експертизи в кримінальному процесі [Текст] / С. А. Тимофеєнко // Право та управління. – 2011. – № 1. – С. 452–456.

56. Фастовець В. А. Деякі проблемні питання правової регламентації судово-експертної діяльності [Електронний ресурс] / В. А. Фастовець // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. - 2014. - Вип. 14. - С. 183-190. - Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Трпsek_2014_14_29

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.rada.gov.ua>
2. <http://www.president.gov.ua>
3. <http://www.kmu.gov.ua>
4. <http://mon.gov.ua>
5. <http://www.nads.gov.ua>
6. <http://www.me.gov.ua>
7. <http://www.dsiu.gov.ua>
8. <http://www.archives.gov.ua>

Розробники навчально-методичних матеріалів:

Кравчук О.В. – доцент кафедри кримінального права та процесу, кандидат юридичних наук

_____ О. В. Кравчук

24 вересня 2018 року

Схвалено кафедрою кримінального права та процесу 26 вересня 2018 року, протокол № 3.

Завідувач кафедри _____ Л. П. Брич

26 вересня 2018 року

Декан юридичного факультету, доцент кафедри кримінального права та процесу, кандидат юридичних наук

_____ С. А. Крушинський

26 вересня 2018 року

Погоджено методичною радою університету 14 лютого 2019 року, протокол № 4.

Голова методичної ради _____ І. Б. Ковтун

_____ Обліковий обсяг – 1,26 ум.др.арк.